

Warszawa, dnia 20 stycznia 2020 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.23/2019

INFORMACJA O WYROKU
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO
Z DNIA 26 LISTOPADA 2019 R. W SPRAWIE O SYGN. AKT P 9/18¹

I. Problem Konstytucyjny

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 listopada 2019 r. wydany został w sprawie zainicjowanej połączonymi pytaniami prawnymi Sądu Rejonowego w Białymstoku, o następującej treści: *czy art. 49 ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 398, ze zm.), w zakresie dotyczącym art. 55 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2018 r. poz. 986), jest zgodny z art. 2, art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 i 2, art. 47 i art. 51 ust. 2 i 4 Konstytucji?*

Sąd pytający wskazał, że po wejściu w życie ustawy zmieniającej, postanowienia o dokonaniu wpisu do rejestru dłużników niewypłacalnych wydane w sprawach wszczętych po 14 marca 2018 r. nie wymagają już doręczenia, a co więcej, nie podlegają zaskarżeniu. Art. 32 ustawy zmieniającej pozostawił jednak możliwość zaskarżenia tych postanowień w stosunku do postępowań wszczętych i niezakończonych przed 15 marca 2018 r., na podstawie przepisów dotychczas obowiązujących. Zdaniem sądu pytającego wpis do rejestru godzi w dobra osobiste podlegające ochronie prawnej. W przypadku braku możliwości zaskarżenia takiego wpisu, według Sądu pytającego nie dochodzi do realizacji gwarancji art. 47 Konstytucji – ochrony czci i dobrego imienia. W sytuacji, w której osoby podlegające wpisowi nie są o nim nawet informowane, ani nie mogą odwołać się od postanowienia o takim wpisie, naruszone zostaje konstytucyjne prawo do sprawiedliwego i jawnego postępowania sądowego.

¹ Sentencja została ogłoszona dnia 4 grudnia 2019 r. w Dz. U. poz 2355

II. Wzorzec kontroli

Jako wzorce kontroli Sąd pytający wskazał art. 2 (zasada demokratycznego państwa prawnego), art. 31 ust. 3 (zasada proporcjonalności), art. 45 (prawo do sądu), art. 47 (prawo do ochrony prywatności) oraz art. 51 ust. 2 i 4 (prawo do ochrony danych osobowych) Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny ograniczył wzorzec kontroli do art. 45 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji.

III. Treść orzeczenia

W wyroku z dnia 26 listopada 2019 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że: **art. 49 ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 398 i 650 oraz z 2019 r. poz. 55 i 1214) w zakresie, w jakim w sprawach dotyczących wpisów, o których mowa w art. 55 pkt 4 i 5 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1500), wyłącza obowiązek doręczenia przez sąd uczestnikowi postępowania rejestrowego postanowienia o wpisie do rejestru dłużników niewypłacalnych wraz z uzasadnieniem, a także pozbawia uczestnika tego postępowania prawa do wniesienia skargi na postanowienie referendarza sądowego zarządzające wpis do takiego rejestru, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.**

Trybunał Konstytucyjny na wstępie wskazał, że zaskarżony przepis stanowi element regulacji międzyczasowej. Biorąc pod uwagę zarzuty Sądu pytającego, TK przyjął, że dla rozstrzygnięcia sprawy, na podstawie której zostało zadane pytanie prawne, konieczna jest jedynie odpowiedź na pytanie, czy konstytucyjnie dopuszczalne było wyłączenie prawa zaskarżenia orzeczenia, wydanego przez organ niesądowy, do „sądu” w znaczeniu konstytucyjnym, który to sąd, po wniesieniu zaskarżenia od decyzji organu niesądowego, mógłby rozpatrywać sprawę jako sąd pierwszej instancji.

Przechodząc do oceny zgodności z art. 45 ust. 1 Konstytucji, Trybunał przyjął, że rozstrzygnięcie przez sąd o ujawnieniu danych tzw. dłużnika niewypłacalnego w rejestrze, który ma charakter jawny i korzysta z domniemania prawdziwości danych w nim zawartych, stanowi „sprawę” w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Pomimo, że nie jest to sprawa z zakresu „sprawowania wymiaru sprawiedliwości”, dotyczy ona ochrony praw

jednostki, takich jak prawo do sądowej kontroli aktów, które godzą w konstytucyjne prawa i wolności. Jak wskazał TK, ujawnienie danych dłużnika w rejestrze dłużników niewypłacalnych, *bezpośrednio oddziałuje na zakres korzystania przez dłużnika z przysługującej mu na mocy art. 51 Konstytucji tzw. autonomii informacyjnej*. Rozpatrując dalej charakter wpisu do wspomnianego rejestru, Trybunał przyjął, że dla dłużnika, taki wpis jest niewątpliwie formą sankcji. Wpis ten wskazywać ma, że zawieranie transakcji gospodarczych z danym podmiotem jest ryzykowne.

Przechodząc dalej, Trybunał Konstytucyjny wskazał, że *z uwagi na ustrojowy status referendarzy sądowych rozpoznanie spraw dotyczących wpisów do rejestru dłużników niewypłacalnych przez referendarza sądowego nie mogło być uznane za realizację pierwszego z elementów konstytucyjnego prawa do sądu*. To dopiero skorzystanie przez uczestnika postępowania rejestrowego z ustawowego środka zaskarżenia uruchomiłoby postępowanie przed sądem w znaczeniu konstytucyjnym. Ustawodawca przyjmując rozwiązanie takie jak w art. 49 ustawy zmieniającej ustawę o KRS, polegające na wyłączeniu prawa do wniesienia skargi na orzeczenie referendarza, niewątpliwie ogranicza to prawo. Dlatego niezbędne stało się zbadanie proporcjonalności tego ograniczenia w świetle standardu konstytucyjnego wyznaczonego przez art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Trybunał uznał, że *nie ma żadnych racjonalnych przesłanek, aby stanowienie o wpisie, wydane w postępowaniu rejestrowym wszczętym po 14 marca 2018 r. [...] nie podlegało obowiązkowi doręczenia uczestnikowi postępowania*. Trudno uznać, że taka czynność urzędowa sądów mogłaby być uznana za generującą obciążenie dla sądu pracą w stopniu uzasadniającym ograniczenie prawa uczestnika postępowania sądowego do bycia poinformowanym o jego wyniku. Dodatkowym argumentem za taką tezą, jest fakt nie zniesienia przez ustawodawcę obowiązku sporządzenia przez sąd uzasadnienia dla takiego postanowienia. Taki stan prawny nie spełnia określanych przez art. 45 ust. 1 Konstytucji standardów *środków ochrony przed pomyłkami w działaniu sądu lub urzędników sądowych* (w tym przypadku referendarzy), *ani gwarancji transparentności procedury sądowej*.

Przyjmując, że celem nowelizacji było usprawnienie działalności sądów rejestrowych, Trybunał Konstytucyjny wskazał, że przyjęte przez ustawodawcę rozwiązanie *nie jest przydatne, ani tym bardziej konieczne i proporcjonalne*. TK podkreślił, że prawodawca *nie mógł w sposób arbitralny ograniczyć możliwości korzystania przez uczestników postępowan*

sądowych z gwarancji wynikających z konstytucyjnego prawa do sądu, w tym wyłączyć prawa do otrzymania informacji o wyniku postępowania.

Podsumowując, art. 49 ustawy zmieniającej ustawę o KRS, stanowi naruszenie standardów sprawiedliwej i jasnej procedury sądowej, a tym samym jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Ustawodawca, ograniczając jedno z chronionych konstytucyjnie praw, nie wskazał konkretnego uzasadnienia takiego działania. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego, nie można uznać za adekwatne uzasadnienie, ogólnie wyrażonej potrzeby usprawnienia działania sądów rejestrowych.

IV. Wskazówki dla prawodawcy

Trybunał Konstytucyjny wydając wyrok w formule tzw. „wyroku zakresowego”, wskazał, że art. 49 ustawy zmieniającej ustawę o KRS utracił moc w zakresie, w jakim dotyczył postępowań rejestrowych w sprawie o wpisy, o których mowa w art. 55 pkt 4 i 5 ustawy o KRS, wszczętych po 14 marca 2018 r. Zgodnie z wyrokiem, w tych postępowaniach znajdują zastosowanie ogólne reguły dotyczące postępowań rejestrowych wynikające z przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Co za tym idzie sądy będą zobligowane doręczać uczestnikom postępowań rejestrowych postanowienia wraz z uzasadnieniami, a uczestnicy będą mogli korzystać z prawa do wnoszenia skarg na postanowienia referendarzy.

Trybunał zwrócił uwagę, że wyrok ten nie znajdzie zastosowania do postępowań rejestrowych wszczętych po 14 marca 2018 r. w sprawach o wpisy, o których mowa w art. 41 pkt 5 i art. 55 pkt 1-3 ustawy o KRS. W tym zakresie, Trybunał wskazał na konieczność interwencji ustawodawcy, która zapewni analogiczne uprawnienia procesowe dla uczestników postępowań podobnych do rozpatrywanych w niniejszym wyroku.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor

Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Michał Gajewski